

Падзвіжніца і яе святыні

Кацярына Варанько, галоўны бібліёграф Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі

Першага мая 2005 г. споўнілася 420 год з дня нараджэння Соф'і Слуцкай (1585–1612), рэлігійнай дзячкі, асветніцы, беларускай праваслаўнай святой. Яна паходзіла са слаўтага старажытнага роду, пачынальнікам якога лічыцца Аляксандр (Алелька), сын Уладзіміра Кіеўскага, унук Альгерда — вялікага князя літоўскага. Алелькі былі таксама звязаны дынастычнымі сувязямі з Настассяй, дачкой маскоўскай княгіні Соф'і Вітаўтаўны. Дзед Соф'і Юрый вызначаўся асаблівай набожнасцю: ён уласнаручна перапісаў Евангелле для Слуцкага Траецкага манастыра, заснаваў багатую бібліятэку, якой карыстаўся гісторык і паэт М. Стрыкоўскі. З трох яго сыноў адданаць праваслаўнай веры захаваў толькі старэйшы — бацька Соф'і, князь Юрый Юр'евіч II. Ён быў жанаты з Кацярынай з роду Кішкаў. Ад гэтага нядоўгага шлюбу і нарадзілася дачка Соф'я — апошні парастак роду Алелькавічаў.

Цяжкія выпрабаванні выпалі на долю князеўны: немаўляці не споўнілася нават і года, калі памерла маці, а затым — бацька. апеку над сіратой, якая стала багатай спадчынніцай, прынялі на сябе яе сваякі Хадкевічы: жмудскі староста Юрый, пасля яго смерці — віленскі кашталян і брэсцкі староста Геранім. Яны запазычылі князям Радзівілам значныя грашовыя сумы і хацелі выкарыстаць сваю апеку: Хадкевічы вырашылі выплаціць даўгі пасагам малалетняй Соф'і. Таму яны і сасваталі адзінаццацігадовую дзяўчынку за нясвіжскага князя Януша Радзівіла, сына віленскага ваяводы Крыштафа. Перад вяселлем фінансавыя спрэчкі двух знакамітых кланаў абвастраліся і Хадкевічы скасавалі заручыны сваёй выхаванкі. Аднак Радзівілы заявілі, што не жадаюць адмаўляцца ад багатай прыгожай нявесты і падалі на Хадкевічаў у суд, рашэнне якога на карысць Радзівілаў вельмі ўда-

рыла па гонары апекуна Соф'і. Адносіны абвастраліся, і абодва бакі пачалі рыхтавацца да лакальнай вайны. Вестка пра супрацьстаянне двух магнацкіх родаў дайшла да караля Жыгімонта III. Ён адправіў у Вільню паслоў, якія заклікалі ваяўнічых магнатаў да міру, але голас караля не быў пачуты. Усё Вялікае Княства Літоўскае з нецярпеннем чакала, чым скончыцца гэтая сварка, а жыхары Вільні пачалі паспешліва пакідаць горад. Толькі дзеячы рэлігійных канфесій здолелі знайсці агульную мову: ва ўсіх уніяцкіх і праваслаўных храмах духавенства малілася за мірнае вырашэнне цяжбы.

Малілася Богу і князеўна Соф'я. Ёй, добрай і памяркоўнай дзяўчыне, здавалася абрыдлівай нават сама думка пра тое, што з-за яе адбудзецца кровапраліцце. І Бог пачуў усе малітвы: у вызначаны час войска Радзівілаў не пайшло на штурм і паміж магнатамі быў заключаны мір. Новы дзень вяселля прызначылі на 1 кастрычніка 1600 г., на свята Пакрова Багародзіцы, якой юная нявеста нібы ўручала свой лёс. Соф'я Слуцкая і Януш Радзівіл павянчаліся па праваслаўным абрадзе ў адным з сабораў Брэста.

Адразу пасля вяселля княгіні даводзілася падоўгу заставацца адной: малады муж удзельнічаў спачатку ў шведскай, а пазней — у маскоўскіх войнах. Уцехаў і суцяшэннем тых дванаццаці год, што правяла Соф'я ў шлюбе, былі беззапаветная вера і служэнне праваслаўю. Свой родны горад яна ператварыла ў цвярдую веру: тут акрамя Слуцкага Траецкага манастыра дзейнічала 15 праваслаўных цэркваў. Маладая княгіня не толькі аказвала матэрыяльную і маральную падтрымку духавенству і слуцкім вернікам, якія аб'ядналіся ў Праабражэнскае брацтва, каб процістаяць уніі, але і сама ўдзельнічала ў яго працы. Яна выдзяляла сродкі для па-

будовы храмаў і бальніц для бедных, учыняла паломніцтвы ў святыя мясціны. Соф'і пры дапамозе мужа ўдалося атрымаць каралеўскую грамату, якая забараняла далучэнне праваслаўных вернікаў да уніі ва ўладаннях княгіні. Такім чынам Слуцк застаўся адзіным горадам Паўночна-Заходняга краю, які захаваў цэласнасць, чысціню і недатыкальнасць вучэння, што асвятліла ў 988 г. рускія землі. Дзякуючы дзейнасці княгіні гэты горад паступова стаў рэлігійным і царкоўна-адміністрацыйным цэнтрам Белай Русі.

Соф'я была апошняй прадстаўніцай роду князёў Алелькавічаў. Дзевятнаццата-

га сакавіка 1612 г. яна памерла пры родах. Княгіню пахавалі ў Слуцкім Траецкім манастыры. Хутка сярод гараджан пайшлі чуткі пра дзівосы, што адбываліся ля труны. Цудам ахвотна верылі, таму што памяталі, як слабай жанчыне ўдалося зрабіць для Слуцка тое, што не кожнаму мужчыне было па сілах. Менавіта тады Соф'ю пачалі ўшаноўваць як святую, але кананізавалі княгіню значна пазней, у 1984 г. Цяпер святыя мошчы праведнай Соф'і Слуцкай захоўваюцца ў Свята-Духавым кафедральным саборы Мінска. Дзень яе памяці адзначаецца 1 красавіка.

- Вайтовіч, А. Праведная Сафія, княгіня Слуцкая // Алеся. — 1999. — № 11. — С. 19.
 Кенька, М. І стала ў Слуцку Сафія // Бібліятэка прапануе. — 2001. — № 1. — С. 4–6.
 Масляніцына, І. Соф'я Алелькавіч (Слуцкая) // На рубяжы столетий. — 1998. — № 3. — С. 18–19.
 Минчук, А. Праведная София, княгиня Слуцкая // Минские епархиальные ведомости. — 1997. — № 2. — С. 56–60.
 Праведная Сафія, княгіня Слуцкая // Начаткі праваслаўя. — Мн., 1998. — С. 109.
 Праведная София, княгиня Слуцкая (1612) // Собор белорусских святых. — Мн., 1997. — С. 38–43.
 Праведная София, княгиня Слуцкая // Гаспадыня. — 2003. — № 4. — С. 30–31.
 Радзівіл Соф'я, Соф'я Слуцкая // Рэлігія і царква на Беларусі: энцыкл. давед. — Мн., 2001. — С. 275.
 Радзівіл Соф'я // Энцыкл. гісторыі Беларусі: у 6 т. — Мн., 2001. — Т. 6. — Кн. 1. — С. 61.
 Радзівіл (Алелька-Радзівіл) Соф'я // Асветнікі зямлі Беларускай, X — пач. XX ст.: энцыкл. давед. — Мн., 2001. — С. 344–345.
 Рублейская, Л. Апошняя з Алелькавічаў: драм. паэма: у 3 дз. // Праваслаўе. — 1998. — № 7. — С. 106–125.
 Яскевіч, А. Падзвіжнікі і іх святыні: духоўная культура старажытнай Беларусі. — Мн.: Польшча, 2001. — 368 с.

Это смешно

Капитализм — общественный строй, основан на теории марксизма и ленинизма.
 Да фальваркава-паншчыннай сістэмы існавала проста паншчына.
 Японію крызіс довел до того, что она напала на Китай.
 СССР был охвачен социализмом.

Из высказываний учащихся. Собрала Е. А. Полейко